

UNA CÈDULA INDULGENCIAL

Entre la documentació sobre l'antic Hospital de Reus, que es conserva a l'Arxiu Històric Municipal d'aquesta ciutat, es conserva documentació referent a l'Hospital d'Alcover, concretament un llibre de comptes, d'entre els anys 1806-1812 (Reg. 1460). I un grapat de papers administratius i de comptabilitat, signats per l'administrador Josep Valldosera, entre els anys 1804-1816 i també d'altres de caire personal (Reg. 1461). Entre aquest desgavell de papers vàrem trobar una cèdula indulgencial per a una tal Antònia Valldosera. No sabem amb seguretat la data exacta d'aquesta cèdula, però sí que sabem que qui la va estampar era en Magí Canals i Boldú, un estamper que va treballar al carrer Major de Tarragona entre els anys 1751 i 1789 (Rovira i Soriano 1989, 5-6).

Pel seu clar caràcter de document històric vàrem creure oportú fer-ne una anàlisi que avui presentem.

Voldríem agrair al Sr. Ezequiel Gort tota la informació i l'assessorament científic per tal de dur aquesta investigació a bon port.

Abans de començar, direm que una cèdula és un paper en què hom notifica un assumpte concret, pot ser un avís, una ordre de compareixença, un recordatori, etcètera. I una indulgència,

segons el Concili de Trento, significa: clemència o perdó (Regatillo 1941, 14-17).

Un cop dit això, la primera cosa en què ens fixem de la cèdula és la imatge impresa de la Verge amb el nen Jesús, que donen el rosari a Sant Domènec i a Santa Caterina, respectivament.

La Verge, amb els cabells recollits, nota de respecte, i coronada com a "reina" del cel, és vestida sense brodats i de forma molt clàssica (túnica i mantell semblant al *pallium* romà). Porta els peus calçats, nota de pudor i reserva. És col·locada a dalt d'un pedestal, on hi podem llegir: "Nostra Senyora del Roser". Per legitimar el seu poder, la Verge porta als braços el nen Jesús.

Tots dos sants, amb la vestimenta típicament medieval, estan envoltats d'una aurèola mística a l'alçada del cap; reben el rosari agenollats, en senyal de respecte.

El tema iconogràfic de la Verge de la Misericòrdia va agafar diferents denominacions i matisos. Una de les variants és la de la Verge del Rosari. Una Verge que ora, activa i protectora contra heretgies i epidèmies, contra mals espirituals i temporals, contra enemics de l'ànima i del cos, contra adversaris del món cristià i del món etern. Així no ha d'estranyar-nos que

els dominics adoptessin en un principi per representar la Verge del Rosari, la Verge de la Misericòrdia, la gran orant enmig de la batalla humana (Trens 1946, 282).

Les primitives representacions de la Verge del Rosari, tant en gravats com en pintures o escultures, presenten Maria com *Mater Omnium*, i posen sota el seu mantell tota la humanitat. De vegades per caracteritzar més la composició, aquesta està rodejada d'un rosari. I sovint també hi ha representades la figura de Sant Domenec i altres dominics (Trens 1946, 282-283).

El fet de representar la Verge rodejada de sants cal buscar-lo en el paper d'intercessors que fan aquests, davant del tribunal de la Verge (Trens 1946, 418). Per aquest motiu, els sants, que acostumen a ser els patrons d'una ciutat, església, orde religiós, confraria, família, auxiliadors en necessitats i conflictes greus i determinats, etc., són els únics que poden rebre el rosari (instrument de salvació) de mans de la Verge i el nen Jesús.

Abans de continuar, direm que el rosari és d'origen oriental i que no serà fins a l'edat mitjana quan els creuats l'importen a occident. És utilitzat per portar el compte de les repetides oracions, o simplement com un entreteniment per als dits.

Se sap que els rosaris més primitius consistien en simples cordons amb nusos. Els més corrents eren un cordó amb les puntes soltes i acabades amb una boleta cada una. Més

tard s'uniren les puntes tot formant així una corona o un collar, del qual penjava una creu, una medalla, una insígnia, etc. Els grans del rosari eren d'os, marfil, fusta, vidre, pedres precioses o metalls. El nombre dels grans era indiferent, el més senzill i alhora el més pràctic era el de deu grans (Trens 1946, 287-288).

Tal com ja hem dit, aquesta cèdula la compra Antònia Valldosera. Circumstància que ens indica que ens trobem davant d'una senyora amb un nivell econòmic força elevat, ja que es pot permetre el luxe de comprar la cèdula i a més anar a Tarragona a complir-la.

Un cop dit això, comencem a llegir la cèdula indulgencial. En un primer moment trobem la introducció, en què es diu que Sant Domènec va instituir la devoció del rosari per així venerar contínuament Déu, ja que aquest és ofès sempre pels seus propis fills. I a més, resant el rosari, es poden aconseguir dues indulgències plenàries, una per resar-lo i l'altra per concessió del Papa Innocenci XI.

Abans de continuar, direm que la disciplina eclesiàstica de la indulgència té l'origen en la pràctica penitencial de l'església primitiva. En ella, els pecadors rebien l'absolució després d'un determinat període de penitència pública, aquesta solament podia efectuar-se una vegada a la vida, per això s'acostumava a fer en els anys de la vellesa i tenia un caràcter discriminatori. A partir de Sant Gregori Magne, es commutaren les penitències públiques

per obres pietoses. Els monjos irlandesos i anglosaxons introduïren en els països que evangelitzaven la pràctica de la "satisfacció secreta", després d'una confessió privada. En un primer moment aquesta pràctica va trobar resistència, però de mica en mica es va imposar. Paral·lelament a això es començaren a fer llibres penitencials, en què s'especificaven les penitències aplicades a tot tipus de pecats. La commutació de les obres per unes altres de més realitzables constitueix la indulgència. Es concedia indulgència a l'oració davant de determinades imatges, als pelegrinatges, etc. D'aquí ve allò dels "dies d'indulgència", corresponents aproximadament a la duració de l'antiga penitència pública.

En el segle X, en el sínode de Reims (923-924), sorgeix la noció d'indulgència plenària, remissió de tota pena temporal a causa dels pecats comesos. Aquesta pràctica es va fonamentar en la solidaritat de tots els fidels entre si amb Crist, que permetia el transvasament dels mèrits de Crist i dels Sants per la remissió de les penes merescudes pels pecats o en sufragi dels fidels difunts. Les indulgències les concedeix el Papa i per delegació, els bisbes i cardenals (Regatillo 1941, 24-27).

La concessió d'indulgències va donar peu a nombrosos abusos en la baixa edat mitjana. Molts fidels feien més cas de l'execució formal de les obres o de les oracions indulgenciades que de l'esperit que les havia d'animar.

La rebel·lió de Luter no solament va atacar els abusos, sinó també les mateixes indulgències. El Concili de Trento en la sessió XXV va definir la doctrina de les indulgències, que va passar després a la legislació canònica de l'Església.

Continuem, en la segona part de la indulgència s'enumeren els passos a seguir per resar bé el rosari i aconseguir les indulgències: confessar-se i combregar; recollir-se en un lloc on ningú et pugui molestar i resar les tres parts del rosari i pregar per les ànimes dels vius i dels morts.

Aquestes tres parts del rosari són: els Misteris de Goig, els Misteris de Dolor i els Misteris de Glòria, que alhora es divideixen en cinc misteris més.

El primer misteri de Goig és l'Encarnació del Fill de Déu en el ventre de Maria. El segon misteri de Goig és la Visitació de Maria a la seva cosina Santa Elisabet. El tercer misteri de Goig és el naixement del fill de Déu en un portal. El quart misteri de Goig és la Presentació de l'Infant Jesús en el temple. El cinquè i últim misteri de Goig és quan Maria, després d'haver-lo perdut, troba el seu fill en el Temple que disputava amb els Doctors de la Llei (Serra i Boidú 1917, 24-27; Torras i Bages 1886, 61).

El primer misteri de Dolor és la trista i afligida oració de Crist a l'hort de Getsemaní. El segon misteri de Dolor és quan Crist va ser lligat a una columna i assotat amb gran crueltat. El tercer

CEDULA

nir en memo-
hora fenyala-
fari perpétuo,
nit, y de dia,

valldocera

PERA TE-

ria lo dia, y
da per lo Ro-
y continuo de
pera mi *Antonia*

ab 13 de Juny desde las 5 a las 6 de la tarde

Considerant, que à totes horas hi há pecadors, que ofenen à la Magestat Divina, ab notable detriment de sas proprias animas, y deshonra de un Deu, al qual, per tants titols, devém sempre venerar: Desitjosa la Religió de Predicadors de reparar, y refarcir tan grans danys, ab lo zel, que té heretat de son gloriós Pare, y Patriarca Sant Domingo de Guzmán, instituí la devoció del Rosari perpetuo, pera que à totes horas age també en la terra qui alabia à Deu nostre Senyor ab lo Rosari, com se fa, y practican los Benaventurats en lo Cel, ab la qual devoció, à mes de las quasi innumerables Indulgencias, se guanyan també dos Indulgencias plenarias, la una per refar lo Rosari enter, la altra per *Contesse* del Papa INNOCENCIO XI. y confirmada per los Successors.

Per la práctica de esta devoció, y guanyar las ditas Indulgencias, deuen en primer lloch, confessar, y combregar lo dia, ò la vigilia de la hora uindrá fenyalada en la Cedula: Arribada dita hora, deurán recullirse, ò en la Iglesia, ò en sa propia casa, ò en lo lloch, que aparega mes acomodát, agenollát, ò en peus, ò assentats, ò com millor podran; començarán esta gran obra de misericordia (que es pregat per los vius y per los morts) ab Acte de contrició, y luego refar las tres parts del Rosari, la primera, que comprén los Mysteris de Goig, se oferirá per los que están en pecat mortal, pera que Maria Santissima los alcancia eixir de tan infelís estat; la segona, que conté los Mysteris de Dolor, deurá oferirse per los agonifants, pera que aquella Divina Reyna les alcancia la gracia final; y la tercera, que abraña los Mysteris de Gloria, serà per lo alivio de las Animas del Purgatori. Después dirá la Lletania de la Verge Santissima, y si no pot, ò no sap llegir, refarà quiné Ave Marias per totes las sobreditas necessitats, y per tots los agregats à esta santa devoció. Dirá també un Pare nostre, y Ave Maria en honra, y gloria de Sant Domingo, com à Fundador, que es de la devoció del santissim Rosari, y si sobra temps de aquella hora, lo empleará en otras oracions als Sants Patrons, y Advocats, pregant aixi mateix per los Promotors de esta santa devoció, per la exaltació de la Fé Catholica, &c.

Se adverteix, que si per malaltia, ò per qualsevol altre motiu, no pot fer la hora de la Cedula, podrá encomanarho à altra persona; pero si no volia continuar en fer tan santa devoció, ò morís, se demana, que se restituesca la dita Cedula al Prior de la Confraria del Roser, qui cuydará de fenyalar aquella hora à altre devot, que no faltará qui se encarréguia de ella.

Lo primer Diumenge després del dia dels Morts, en lo Convent de Predicadors de Tarragona, es la Comunió general dels agregats à esta santa devoció, y à la tarde se diu lo Rosari enter, per las tres sobreditas necessitats.

Tarragona: Per Magí Canals y Boldú, Estanpér, en lo carrér Majór.

misteri de Dolor és quan Crist va ser coronat d'espines, escopit, bufetejat i tractat sense cap respecte. El quart misteri de Dolor és quan Crist va portar la Creu al coll amb gran pena i fatiga, de la casa de Pilat fins a la muntanya del Calvari. El cinquè misteri de Dolor és quan Crist fou clavat de mans i de peus a la Creu, on va donar la vida per salvar els homes dels pecats (Serra i Boldú 1917, 27-29; Torras i Bages 1886, 61-62).

El primer misteri de Glòria és la triomfant resurrecció de Crist. El segon misteri de Glòria és l'ascensió de Crist en cos i ànima al cel. El tercer misteri de Glòria és la vinguda de l'Esperit Sant sobre els apòstols. El quart misteri de Glòria és l'Assumpció de Maria en cos i ànima al cel. En el cinquè i últim misteri de Glòria és la coronació gloriosa de Maria com a reina i emperadriu del cel i la terra (Serra i Boldú 1917, 29-31; Torras i Bages 1886, 63).

Un cop fet tot això, se'ns diu que s'ha de donar gràcies i exaltar a través de Parenostres i Avemaries la Verge Maria i el sant fundador, Sant Domènec i, si sobra temps, resar en honor a altres sants, en honor a l'Església, a la Fe Catòlica...

També se'ns diu que si per malaltia o per mort no pot fer-ho la persona interessada, ho pot encomanar a una altra persona. Però si es perden les ganes de fer-ho, s'ha de dir al prior de la Confraria, que buscarà una altra persona per substituir-la. I per acabar,

qui vulgui formar part d'aquesta devoció, ha de fer la comunió el diumenge següent al dia dels morts i a la tarda resar el rosari en comunitat al convent dels predicadors de Tarragona.

En definitiva, aquest document representa una cèdula que serveix perquè Antònia Valldosera recordi que el dia 13 de juny ha de resar el rosari de les cinc de la tarda a les sis, pels pecadors, pels qui han perdut el camí de Déu i per les ànimes del Purgatori, i si ho fa, seguint totes les passes corresponents, aconseguirà indulgència plenària, és a dir, el perdó per les seves penes temporals.

Josep Francesc Roig Pèrez

Bibliografia

- AA.DD. 1963, *El tresor del Sant Rosari*, Foment de Pietat Catalana, Barcelona.
- AA.DD. 1964, *Rosari de la Verge Maria Mare de l'Església*, Foment de Pietat Catalana, Barcelona.
- AA.DD. 1966, *Santo Domingo de Guzmán. Su vida. Su orden. Sus escritos*, Biblioteca de Autores Cristianos (BAC), Madrid.
- AA.DD. 1972, *Diccionario de Historia Eclesiástica de España*, vol. II, Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), Madrid.
- ARAGONÈS VIRGLI, M. 1945, *Historia del Pontificado*, vol. II, Casa Editorial Rafael Casulleras, Barcelona.
- ARMENGOL, A. 1926, *Rosari antic: tradicions i records*, Biblioteca Sabadellenca, 10, Sabadell.

- CALICÓ, E. 1999, *Breus meditacions sobre els misteris del sant Rosari*, STJ, Barcelona.
- COLL, M. 1992, *El Rosari: oració evangèlica*, Ed. Albada, Terrassa.
- GRIGNION DE MONTFORT, L-M. 1988, *El secreto admirable del santísimo rosario*, Sociedad Grignion de Montfort, Barcelona.
- REGATILLO, E. F. 1941, *Las indulgencias*, Administración de "Sal Terrae", Santander.
- RIBERA, L. 1987, *Rezad el rosario: consideraciones prácticas y modo de rezarlo*, Ed. Regina, Barcelona.
- ROVIRA I SORIANO, J. 1989, "Els Canals-Puigrubí: Una nissaga tarragonina d'impressors", *Paratge Tarragoní*, 1, Societat Catalana de Geneologia, Heràldica i Sigil·lografia, Barcelona, pàg. 5-6.
- SERRA I BOLDÚ, V. 1917, *Llibre popular del Rosari*, Foment de Pietat Catalana, Barcelona.
- TORRAS I BAGES, J. 1886, *El Rosario y su mística filosófica*, Tipografía Católica, Barcelona.
- TORRAS I BAGES, J. 1922, *Els misteris del Rosari*, Foment de Pietat Catalana, Barcelona.
- TORRAS I BAGES, J. 1935, *El sant Rosari*, Biblioteca Balmes, Barcelona.
- TRENS, M. 1946, *María. Iconografía de la Virgen en el arte español*, Editorial Plus Ultra, Madrid.